

political narrative (політичний наратив), *information front* (інформаційний фронт) та ін.

Список використаних джерел:

1. Muhammad A., Danish, A., Haider I., Batool S., Javed M., Tariq W. Enhancing Social Media Text Analysis: Investigating Advanced Preprocessing, Model Performance, and Multilingual Contexts. Xi'an Shiyou Daxue Xuebao (Ziran Kexue Ban)/Journal of Xi'an Shiyou University. Vol. 20. 2024. P. 187–197.
2. Crystal D. Language and the Internet. 2001. URL: https://www.academia.edu/35434663/Language_and_the_Internet
3. Каленич В. Образність журналістського мовлення в регіональній пресі. Imagery of journalistic speech in the regional press. *Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University Series Philology (Linguistics)*. 2023. С. 84–91.
4. Сизонов Д. Нові смисли сталих медійних онімів із компонентом НЕЗЛАМНИЙ. Записки з українського мовознавства. 2024. Вип. 31. С. 142–150.
5. Pacheco Harrison K. Verbal visuality of journalistic television genre: readings to build sign language interpreting strategies. *Bakhtiniana, São Paulo*, Vol. 8 (2). 2013. P. 201–217.

ДО ПРОБЛЕМИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МАС-МЕДІА У СВІТІ

Мар'ян Житарюк,

*доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
завідувач кафедри зарубіжної преси та інформації,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
E-mail: maryan.zhytaryuk@lnu.edu.ua*

Упродовж перших десятиліть Незалежності України у нас де-факто була відсутня державна інформаційна політика. Досі концепція інформаційної безпеки України обговорюється як проєкт, а не виконується як закон [5]. З одного боку, у мас-медіа домінував приватно-олігархічний тип власності, де головним було обслуговування певних політико-бізнесових груп, з іншого, у держави не було і досі бракує достатнього розуміння важливості інформаційної складової для утвердження і розбудови країни як міжнародного політичного суб'єкта в геополітичному контексті.

Питання важливості та уразливості національного інформаційного простору уразливе й зараз, на одинадцятому році екзистенціальної російсько-української війни, на третьому році повномасштабного вторгнення. Так, практично не було допомоги українським ЗМІ (україномовним та англомовним) у реалізації міжнародних проєктів, що дозволяли б українським редакціям відкрити закордонні бюро. З іншого боку, мало що зроблено, щоб закордонні

мас-медіа мали свої корпункти в Києві та інших українських містах, щоб світ довідувався про Україну з України, а не за моделями пропагандистського трикутника (або легітимізації джерела, або збільшення впливу, або викривленого джерела [1]) – з російських, польських, американських, німецьких та інших джерел. До 2014 р. Україна переважно бачила світ або з допомогою CNN/BBC/Російського телебачення очима росіян, поляків, німців, американців, євреїв тощо, тільки не українців.

До Революції Гідності імідж України і українців у світі формували переважно російські пропагандистські мас-медіа, особливо в пост-ельцинський період. На відміну від України, вони мають велику кількість закордонних кореспондентських пунктів та потужне інформаційне агентство ТАРС. Кореспонденти західних мас-медіа, акредитовані на теренах колишніх радянських республік (СНД), працюють переважно у корпунктах на території російської федерації (акредитовані в СНД). В Україні мало місце засилля російських ЗМІ («Аргументы и факты в Украине», «Известия в Украине», «Комсомольская правда в Украине», «Коммерсант-Украина», ОРТ, НТВ, РТР і багатьох інших). Московські міфи і вигадки (про єдину церкву, спільну історію, один народ, російська як друга державна мова) допомагали поширювати і ЗМІ, зареєстровані в Україні. Переважно це були російськомовні мас-медіа. Таким чином, і світ, і Україна сприймали українську реальність очима тих же російських пропагандистів.

Переважно до 2013 р., а в певних випадках і до 2021 р. [2; 3], у нашій країні домінували не національні мас-медіа, не українські, а мас-медіа України (які просто мали українську реєстрацію) та мас-медіа в Україні (які тут активно розповсюджувались). Усе це дуже прикро визнавати, але необхідно, інакше доведеться наступати на ті ж граблі... Інакше на шпальтах газет і журналів, у радіо- й телеефірах знову матимуть місце чужі наративи, які актуалізуватимуть неактуальне з погляду державницького поступу: російська як державна мова, регіоналізація України, автономізація/ федералізація на основі не адміністративно-територіального принципу, а етнічного, системні кпини з українства, його маргіналізація на кшталт „сала-галушок-вишиванок-шароварів”. Це тільки загострюватиме наявні політичні протиріччя та погіршуватиме міжлюдські взаємини. Звісно, звірства сучасної орди в Україні багато-кому відкрили очі, змусили переосмислити стосунки з ворогом, але останні парламентські вибори в Грузії показали, що немає нічого неможливого...

У довоєнний період українська друкована журналістика за кордоном не була дієва. Тут переважали звіти про засідання, пленуми тощо, піднімали теми з українським підтекстом (про пам'ятники українським митцям, про концерти співаків, про виставки художників, про візити наших політиків, про виступи спортсменів), мала місце й компіляція текстів із місцевої преси. В умовах, коли практично не було власних кореспондентських пунктів (бюро), важко розраховувати на ексклюзивні матеріали з-за кордону.

Щоб українські мас-медіа повноцінно утверджувались у світі, щоб були нашими очима за кордоном і репрезентантами нашої країни, щоб реалізувати

повноцінну національну інформаційну стратегію, треба серйозно поставитися до відкриття закордонних кореспондентських пунктів на постійній основі (гранти, державна, спонсорська підтримка мас-медіа).

Залежно від виду ЗМІ, фінансових можливостей і поставлених завдань, кореспондентський пункт може бути великий (йдеться про телеканали), а може бути скромніший – для одного власного кореспондента. Узгоджуючи наші прагнення з нашими можливостями, скажемо: для друкованої преси достатньо мати корпункт на одну особу, яка була б універсалом (такі тенденції активно пропагуються на Заході): писала б, фотографувала б, здійснювала б професійну відеозйомку, мала б водійські права, акредитації у важливих установах тощо.

Для успішної роботи корпункту має бути журналіст-професіонал, комфортне місце праці і місце проживання сім'ї, техніка, засоби зв'язку, машина. Оскільки редакція може відкликати одного журналіста і відрядити іншого, бажано, щоб приміщення було не орендоване, а власне, редакційне (хоч орендоване й дешевше, але постійні переїзди не сприяють ефективній діяльності). Щоб зекономити кошти, час, куплене приміщення повинне виконувати три функції: бути офісом, місцем проживання, міні-готелем (на випадок приїзду спецкорів редакції або колег з інших корпунктів чи редакцій). Тобто приміщення має бути на чотири-шість кімнат, але в межах 150-200 квадратних метрів. Звичайно, в дорогих столицях (Лондоні, Парижі, Вашингтоні, Москві, Токіо) немає сенсу його купувати в центрі, значно дешевше у передмісті чи в містах-супутниках. Це, звісно, недешево, але ж хіба це не вдала інвестиція на багато років, яку можна будь-коли повернути?

Відсторонення медіавласників, держслужбовців найвищого рангу від проблеми розвитку українських пресових бюро за кордоном – *позиція недержавна*, незрозуміла ні самим журналістам, ні численній аудиторії (науковці, натомість, про неї кажуть давно [4, с. 306-320]). Навіть у період УНР були відкриті українські пресові бюро в Лондоні, Парижі). Лише на спростування чужої „дези”, „організованих сенсацій” (наслідком яких були численні арешти: літаків, кораблів, банківських рахунків, міжнародні політичні і військові скандали через газові і нафтові транзитні маршрути, продаж військової техніки тощо), не кажучи вже про самопропагування через посередників, на дорогих іноземних адвокатів держскарбниця витратила значно більші суми, ніж ті, за які можна було б розбудувати кореспондентську мережу у світі. Відсутність корпунктів – відсутність стабільних контактів, друзів, знайомих закордонних політиків, бізнесменів, службовців, змарнований час, який нічим не компенсуєш...

Список використаних джерел:

1. Jowett G.S., O'Donnell V. Propaganda and Persuasion. Newbury, 1972.
2. Zhytaryuk Marian. War and Media: Sanctions of the National Security Council and Anti-Ukrainian Hysteria // GeoPolitika: București, 2021. Anul XIX. Nr. 86 (1 / 2021). P. 230-234. Анотація доступна за посиланням:

<https://www.geopolitic.ro/2021/05/war-media-sanctions-national-security-council-anti-ukrainian-hysteria/>

3. Житарюк М. Г. Закриття телеканалів News One, ZIK та «112 Україна»: медійний і політичний складник // Український інформаційний простір. 2021. Ч. 7. С. 94-104. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/233880/232508>
4. Житарюк М. Г. Соціокультурна модель журналістики: традиції і новаторство. Львів, Простір-М, 2008, с. 306-320, https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/monograf_a5_cd.pdf
5. Концепція інформаційної безпеки України. Проект (неофіційний текст) від 09.06.2015 р., <https://ips.ligazakon.net/document/NT1607>

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЗМІНУ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ ЖІНОК

Валентина Журба

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університетімені Володимира Гнатюка
E-mail: valskakalska@gmail.com*

Війна в Україні стала каталізатором суспільних змін. Однією з найбільш помітних трансформацій є зміщення гендерних ролей, особливо у контексті медійного висвітлення. З початком повномасштабної російсько-української війни українські жінки та чоловіки стали обличчям національного спротиву.

Незважаючи на політику України в наданні рівних можливостей чоловікам і жінкам стосовно всіх аспектів життя суспільства, гендерні стереотипи в суспільстві зберігаються і посилюються через повномасштабне вторгнення.

Зарубіжні дослідники Р. Кук, К. Вейс, Е. Троабух вважають: «Збільшення повної, рівноправної та значущої участі жінок у миротворчій діяльності та запобіганню конфліктам могло б стати однією із сильних сторін збройних сил, але підміна індивідуальної оцінки недоречними стереотипами не лише шкодить жінкам, а й загрожує оперативному потенціалу, геополітичному партнерству та перспективам міцного і справедливого миру, створює загрозу цілісності збройних сил, завдає шкоди національній безпеці та заважає дотриманню країнами міжнародного права [8; 9].

Війна загострила гендерні виклики, включаючи поглиблення нерівності та дискримінації. Жінки та дівчата, які стали внутрішньо переміщеними особами або біженками, стикаються з підвищеними ризиками сексуальної експлуатації та торгівлі людьми. На виникнення рольових конфліктів у суспільстві впливають гендерні стереотипи закріплені соціальними ролями за відповідною статтю. Образ жінки-матері та берегині сімейного вогнища, що стає жертвою